

Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 37 hallituksen esityksestä laiksi lapsilisälain 1 ja 8 §:n muuttamisesta

Eduskunta on 30 päivänä lokakuuta 1990 lähettänyt sosiaalivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 234 laiksi lapsilisälain 1 ja 8 §:n muuttamisesta.

Valiokunta on tässä yhteydessä ottanut käsiteltäväksi myös eduskunnan 3 päivänä huhtikuuta 1990 valiokuntaan lähettämän ed. Lahti-Nuuttilan ym. lakialoitteen n:o 26 laiksi lapsilisälain muuttamisesta, eduskunnan 1 päivänä marraskuuta 1990 valiokuntaan lähettämän ed. Alarannan ym. lakialoitteen n:o 108 laiksi lapsilisälain 1 §:n muuttamisesta ja eduskunnan 6 päivänä marraskuuta 1990 valiokuntaan lähettämän ed. Stenius-Kaukosen ym. lakialoitteen n:o 112 laiksi lapsilisälain muuttamisesta.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina nuorempi hallitussihteeri Jan Tennberg sosiaali- ja terveysministeriöstä, budjettineuvos Pertti Tuhkanen valtiovarainministeriöstä, osastopäällikkö Martti Lähteinen sosiaalihallituksesta, varapuheenjohtaja Kari Karjalainen Elatusvelvollisten Liitosta sekä toiminnanjohtaja Inkeri Salovaara Yksinhuoltajien Liitosta.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lapsilisälakia siten, että lapsilisien määriä korotettaisiin 1 päivästä lokakuuta 1991 lukien keskimäärin 22 prosentilla lukuun ottamatta kolmea vuotta nuoremmasta lapsesta suoritettavaa korotettua lapsilisää. Esitys liittyy valtion vuoden 1991 tulo- ja menoarvioesitykseen.

Lakialoitteessa n:o 26 ehdotetaan lapsilisälakia muutettavaksi siten, että lapsilisää maksetaan 17 vuotta nuoremmasta lapsesta. Näin säännökset jatketusta lapsilisästä voidaan poistaa lapsilisälaista. Samalla 16—17-vuotiaalle lapselle maksettu lapsilisä vaikuttaisi myös muiden lasten lapsilisän määrään täysipainoisesti. Ehdotettu lapsilisäoikeuden yhtenäistämisen lisää lapsiperheiden tukea vuositasona noin 20 milj. markkaa.

Helsingissä 9 päivänä marraskuuta 1990

Lakialoitteessa n:o 108 ehdotetaan, että lapsilisää maksetaan, kunnes lapsi täyttää 17 vuotta. Perheen lapsille porrastettuna maksettaviin lapsisiin vaikuttaa uudistuksen jälkeen myös 16-vuotiaalle maksettava lapsilisä. Lapsilisien määrää ehdotetaan nostettavaksi.

Lakialoitteessa n:o 112 ehdotetaan lapsilisää maksettavaksi 18 vuoden ikään saakka 1 000 markkaa kuukaudessa. Lisäksi kahdeksan vuotta nuoremmasta, neljännestä ja seuraavista sekä yksinhuoltajan lapsesta maksettaisiin korotettu lapsilisä. Korotusta vastaava etuus maksettaisiin myös elatusvelvolliselle. Lapsilisät ehdotetaan sidottavaksi yleiseen palkkatasoon.

Sosiaalivaliokunta pitää tärkeänä lapsilisäjärjestelmän jatkuvaa kehittämistä. Tässä tarkoituksessa on selvitettävä lapsilisän maksukauden jatkamista vähentämättömänä, sen niveltämistä opintotukeen siten, ettei synny kausia, joilta tukea ei saada lainkaan, sekä lapsilisän suuruutta lapsen eri ikäkausina lapsen tarpeiden kannalta ottaen huomioon myös yhteiskunnan muut tukimuodot.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä sosiaalivaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Näin ollen valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana.

Yliä sosiaalivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakialoitteisiin n:ot 26, 108 ja 112 sisältyvät lakiehdotukset hylättäisiin.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Skinnari, varapuheenjohtaja Louvo, jäsenet Alaharja, Alaranta, Kankaanniemi, Koistinen,

Kärhä, Mäkipää, Nordman, Paavilainen, Rinne, Stenius-Kaukonen, Taina ja Väistö sekä varajäsenet J. Roos ja Wahlström (osittain).

Vastalauseita

I

Olemme sosiaalivaliokunnassa ehdottaneet lapsilisälain käsittelyn yhteydessä, että valiokunta olisi ottanut käsittelyn pohjaksi lakialoitteemme n:o 108. Valiokunta hylkäsi ehdotuksemme.

Katsomme, ettei lapsilisiä koroteta annettujen lupausten mukaisesti. Hallitus on markkinoinut esitystään, että se korottaa lapsilisiä 1 päivästä lokakuuta 1991 alkaen 22 prosentilla.

Hallituksen esityksen perusteluista käy kuitenkin ilmi, että korotus on 73 markkaa kuukaudessa kutakin lasta kohti eli esimerkiksi 5 lapsen lapsilisän korotus on vain runsaat 10 prosenttia.

Mekin hyväksymme sen, että perheen ensimmäisten lasten lapsilisää korotetaan muita tuntuvammin, mutta emme hyväksy asian virheellistä ja harhauttavaa tiedotusta. Asiantuntijat ovat tälläkin kertaa valiokunnassa myöntäneet, että lapsilisälain 1 §:n 2 momentin virke jatkettuna suoritettavasta lapsilisästä on harhaanjohtava. Vaikka pykälään on kirjoitettu, ettei tämä jatkettuna suoritettava lapsilisä vaikuta muiden lasten lapsilisien määrään, käytännössä

perheen muiden lasten lapsilisät laskevat nuoren täytettyä 16 vuotta, koska lapsilisän määrät on porrastettu lasten lukumäärän mukaan. Tätä ei lainsäätäjällä ole tarkoittanut. Siksi tämä virhe on pikaisesti korjattava.

Tästä asiasta on jättänyt eduskunnalle lakialoitteen n:o 26 ed. Lahti-Nuuttila, jonka lisäksi aloitteen on allekirjoittanut mm. sosiaalivaliokunnan puheenjohtaja Jouko Skinnari.

Koska valiokunta hylkäsi ed. Lahti-Nuuttilan lakialoitteen ja pykälää koskevan muutosesityksemme, ehdotamme

että valiokunnan mietintöön olisi otettava seuraava lausuma:

”Sosiaalivaliokunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin jatkettuna suoritettavan lapsilisän epäkohtien poistamiseksi.”

Edellä esitetyn perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön liittyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

L a k i**lapsilisälain 1 ja 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 22 päivänä heinäkuuta 1948 annetun lapsilisälain (541/48) 1 (poist.) ja 8 §, sellaisena kuin niistä on 1 § muutettuna 1 päivänä kesäkuuta 1962, 20 päivänä joulukuuta 1985, 6 päivänä tammikuuta 1989 ja 26 päivänä tammikuuta 1990 annetuissa laeissa (337/62, 1055/85, 3/89 ja 85/90), seuraavasti:

1 §

Lapsen elatusta ja kasvatusta varten suoritetaan, sen mukaan kuin tässä laissa säädetään, valtion varoista lapsilisää jokaisesta Suomessa asuvasta seitsemäätoista vuotta nuoremmasta lapsesta. (Uusi)

Lapsilisän (poist.) määrä on 550 markkaa kalenterikuukaudessa. Jäljempänä 3 §:ssä mainitun, lapsilisän nostamiseen oikeutetun henkilön toisesta lapsesta on lapsilisän määrä kalenterikuukaudessa kuitenkin 600 markkaa, kol-

mannesta lapsesta 680 markkaa, neljännestä lapsesta 780 markkaa sekä viidenneistä ja kustakin seuraavasta 880 markkaa kalenterikuukaudessa, paitsi milloin lapsi on 6 §:ssä tarkoitulla tavalla hoidettavana laitoksessa. (Poist.)

8 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulosäännös

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 9 päivänä marraskuuta 1990

Juhani Alaranta
Annikki Koistinen

Matti Väistö
Toimi Kankaanniemi

II

Suurimman hallituspuolueen, sosialidemokraattien, silloinen puoluesihtööri ilmoitti vuoden 1987 vaalikampanjan yhteydessä puolueensa korottavan lapsilisät kuluvaan eduskuntakauden aikana kolminkertaisiksi, mikäli puolue on hallitusvastuussa. SDP on nyt ollut istuvassa Holkerin hallituksessa pian neljä vuotta. Lupauksesta on lunastettu tähän saakka alle kolmannes. Täydellinen toteuttaminen lieneekin jo lähes mahdotonta.

SMP on samassa hallituksessa elokuuhun 1990 ollessaan vuosittain hallituksen budjettiriihessä esittänyt lapsilisien sosiaali- ja terveysministeriön esittämää suurempaa korottamista. Tavoitteemme oli kuitenkin realistisempi kuin SDP:n lupaama tason kolminkertaistaminen. Esityksillemme ei kuitenkaan löytynyt tukea hallituksessa edes sosialidemokraateilta.

Hallituksen viimekertaisessa budjettiriihessä esitimme lapsilisien korottamista 30 prosentilla

hallituksen esittämän 22 prosentin sijaan, joka sekään ei merkitse 22 prosentin korotusta kautta linjan. Esityksemme ei kuitenkaan saanut tukea. Lisäksi vaadimme alle kolmivuotiaiden korotetun lapsilisän säilyttämistä. Tämäkään esitys ei toteutunut, vaan hallitus esittää alempaa korotusta. Emme voi kuitenkaan tyytyä tähän, vaan tavoittelemme edelleenkin budjettiriihessä esittämäämme lapsilisien tasoa.

Ongelmana voimassa olevassa lapsilisälaissa on ollut se, että lapsen siirtyessä jatkettulle lapsilisälle nuorempien sisarusten lapsilisät alenevat. Tätä epäkohtaa ei hallitus esittänyt poistettavaksi.

Ehdotan,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

lapsilislain (poist.) muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 22 päivänä heinäkuuta 1948 annetun lapsilislain (541/48) 1, 1 a ja 8 §, sellaisina kuin niistä ovat 1 § 1 päivänä kesäkuuta 1962, 20 päivänä joulukuuta 1985, 6 päivänä tammikuuta 1989 ja 26 päivänä tammikuuta 1990 annetuissa laeissa (337/62, 1055/85, 3/89 ja 85/89) sekä 1 a § mainituissa 26 päivänä tammikuuta 1990 annetussa laissa, seuraavasti:

1 §

Lapsen elatusta ja kasvatusta varten suoritetaan, sen mukaan kuin tässä laissa säädetään, valtion varoista lapsilisää jokaisesta Suomessa asuvasta kuuttatoista vuotta nuoremmasta lapsesta. Lisäksi suoritetaan lapsilisää jatkettuna, kunnes lapsi täyttää seisemäntoista vuotta. Jatkettuna maksettava lapsilisä on määrältään sama kuin ensimmäisestä lapsesta maksettava lapsilisä. (Uusi)

Lapsilisan ja jatkettuna suoritettavan lapsilisan määrä on 381 markkaa kalenterikuukaudessa. Jäljempänä 3 §:ssä mainitun, lapsilisan nostamiseen oikeutetun henkilön toisesta lapsesta on lapsilisan määrä kalenterikuukaudessa kuitenkin 442 markkaa, kolmannelta lapsesta 571 markkaa, neljännestä lapsesta 744 markkaa sekä viidenneistä ja kustakin seuraavasta

lapsesta 1 000 markkaa kalenterikuukaudessa, paitsi milloin lapsi on 6 §:ssä tarkoitetulla tavalla hoidettavana laitoksessa. Jatkettuna suoritettava lapsilisä ei vaikuta muiden lasten lapsilisien määrään.

1 a § (Uusi)

Lapsilisä suoritetaan 1 §:n mukaan lapsilisiin oikeutetusta kolmea vuotta nuoremmasta lapsesta korotettuna 135 markalla kalenterikuukaudessa.

8 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulosäännös

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 9 päivänä marraskuuta 1990

Lea Mäkipää

III

Valiokunnan enemmistö on tyytynyt hallituksen esittämään lapsilisien tasoon.

Lapsen aiheuttamat keskimääräiset kustannukset sosiaalhallitus arvioi jo vuoden 1986 rahan arvossa noin 1 000 markaksi kuukaudesta. Lapsiperheiden tukeminen tapahtuu oikeudenmukaisimmin ja yksinkertaisimmin lapsilisien avulla. Tämä on ollut Vasemmistoliitossa toimivien johdonmukainen linja. Aivan viime vuosina kaikki puolueet ovat alkaneet tukea lapsilisien kehittämistä keskeisenä lapsiperheiden taloudellisena tukimuotona, minkä olemme panneet tyydytyksellä merkille.

Vaikka viime vuosina on lapsilisien korottamiseen saatu vauhtia, eivät lapsilisät ole vielä läheskään kolminkertaistuneet sosialidemokraattien lupausten mukaisesti. Holkerin hallituksen aikana lapsilisät eivät tule yltämään kaksinkertaiseen määrään kuin ensimmäisen lapsen osalta.

Hallitus esittää lapsilisiin ensi vuonna 22 %:n korotuksia vasta 1.10.1991 lukien. Alle 3-vuotiaiden lapsilisiä ei korotettaisi lainkaan. Verouudistus on aiheuttanut verotuksen kiristymistä erityisesti monilapsisille perheille. Tätä on yritetty korjata nostamalla viidenneistä ja

kustakin seuraavasta lapsesta maksettavaa lapsilisää 80 markalla kuukaudessa 1.3.1990 alkaen. Myös yksinhuoltajien ja elatusvelvollisten verotus on kiristynyt. Yksinhuoltajien verotusta korjattiin jonkin verran jälkikäteen.

Hallitus ei ole useaan vuoteen korottanut alle 3-vuotiaiden lapsilisää. Vasemmistoliitto esittää kaikille alle 8-vuotiaille maksettavaksi korotettua lapsilisää 150 mk/kk. Esitämme lapsilisää maksettavaksi korotettuna myös neljännessä ja kustakin seuraavasta lapsesta, koska lapsiperheiden toimeentulo-ongelmien on tutkimuksissa osoitettu liittyvän selvästi lasten lukumäärään. Monilapsiset perheet ovat usein sellaisia, että vain toisen vanhemman on mahdollista käydä ansiotyössä. Edelleen ehdotam-

me, että yksinhuoltajaperheiden lasten aseman turvaamiseksi myös yksinhuoltajille maksettaisiin korotettua lapsilisää 150 mk/kk lasta kohti.

Elatusvelvollisia tulisi tukea siten, että he voisivat paremmin osallistua lastensa huoltoon ja luonapitoon. Ruotsissa ei elatusvelvollisuusvähennyistä verotuksessa ole poistettu, koska ei ole katsottu voitavan löytää korvaavaa tukea. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä lapsilisän korotuksen 150 mk/kk maksaminen elatusvelvollisille lasta kohti, silloin kun he ovat huolehtineet elatusmaksuista, olisi tulotuesta riippumaton oikeudenmukainen tapa tukea heidän osallistumistaan huolenpitoon lapsista.

Lapsilisien määrät muodostuvat seuraavasti:

	markkaa/kk		
	1.10.1987	HE 1.10.1991	VAS 1.1.1990
1. lapsi	186	366	1 000
2. lapsi	216	413	1 000
3. lapsi	279	512	1 000
4. lapsi	363	645	1 150
5. lapsi	438	842	1 150
alle 3-v korotus	107	107	—
alle 8-v korotus	—	—	150
yksinhuolt.korotus			150
elatusvelv. lapsilisä			150

Lapsesta, joka on täyttänyt 16 mutta ei 17 vuotta, maksetaan nykyisin jatkettua lapsilisää, joka on aina ensimmäisestä lapsesta maksettavan lapsilisän suuruinen. Lain mukaan jatkettu lapsilisä ei vaikuta muiden lapsien lapsilisiin, mikä tarkoittaa sitä, että vanhimpien lasten täyttäessä 16 vuotta kaikkien nuorempien lapsilisä putoaa asteikolla. Se merkitsee lapsiperheille lapsilisien pienenemistä aikana, jolloin menot eivät suinkaan pienene. Siirryttäessä kuukausittain maksettavaan lapsilisään on maksukausi lyhentynyt sen kuukauden loppuun, jolloin ikäraja on saavutettu, kun aiemmin lapsilisää on maksettu aina kyseisen vuosineljänneksen loppuun. Tämä on merkinnyt perheille menetyksiä.

Vasemmistoliitto ehdottaa lapsilisän maksamista tavallisena lapsilisänä 18 vuoden täyttämiseen saakka. Ehdotamme myös lapsilisien sitomista indeksiin.

Ehdotusten mukaan lapsilisiin tarvittaisiin noin 15 miljardia markkaa. Budjettiesityksessä on lapsilisiin varattu 4,7 miljardia markkaa. Lapsien perusteella myönnetty verotuet ovat 3,2 miljardia markkaa. Koska verotuet eivät hyödytä lainkaan kaikkein pienituloisimpia lapsiperheitä, tulisi ne muuttaa lapsilisinä maksettavaksi, kuten olemme esittäneet. Työnantajan lapsilisämaksujen palauttaminen aikaisemman kertymän mukaisesti, mutta maksujärjestelmää muuttamalla pieniä ja työvoimavaltaisia yrityksiä suosivaksi lisäisi 5 miljardia markkaa käytettäväksi lapsilisiin. Lisäksi tarvittavat 2 miljardia markkaa voidaan kerätä suurituloisten tuloverotusta ja varallisuusverotusta kiristämällä. Näin lapsen oikeudesta lähtevä lapsilisäjärjestelmä, joka takaa lapsilisän kaikille lapsille, on mahdollista toteuttaa oikeudenmukaisesti.

Vasemmistoliiton mielestä tulisi selvittää

myös lapsilisien maksaminen lapsista, jotka vanhempien opiskelun tai työn vuoksi esimerkiksi kehitysyhteistyöprojekteissa asuvat ulkomailla ja joilla ei siellä ole oikeutta vastaaviin etuuksiin.

Ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

lapsilisälain (poist.) muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 22 päivänä heinäkuuta 1948 annetun lapsilisälain (541/48) 1 ja 1 a §, 2 §:n 1 momentti, 8 §, 13 § ja 15 §,

sellaisina kuin niistä ovat 1 § 1 päivänä kesäkuuta 1962, 20 päivänä joulukuuta 1985, 6 päivänä tammikuuta 1989 ja 26 päivänä tammikuuta 1990 annetuissa laeissa (337/62, 1055/85, 3/89 ja 85/90), 1 a § mainituissa 26 päivänä tammikuuta 1990 annetussa laissa, 2 §:n 1 momentti mainituissa 6 päivänä tammikuuta 1989 annetussa laissa ja 13 § mainituissa 1 päivänä kesäkuuta 1962 annetussa laissa, seuraavasti:

1 §

Lapsen elatusta ja kasvatusta varten suoritetaan, sen mukaan kuin tässä laissa säädetään, valtion varoista lapsilisää jokaisesta Suomessa asuvasta kahdeksaatoista vuotta nuoremmasta lapsesta. (Uusi)

Lapsilisän (poist.) määrä on 1 000 markkaa kalenterikuukaudessa, (poist.) paitsi milloin lapsi on 6 §:ssä tarkoitettulla tavalla hoidettavana laitoksessa. (Poist.)

1 a § (Uusi)

Lapsilisää suoritetaan 1 §:n mukaan lapsilisään oikeutetusta, kahdeksaa vuotta nuoremmasta sekä neljänneestä ja kustakin seuraavasta lapsesta korotettuna 150 markalla kuukaudessa. Myös yksinhuoltajalle lapsilisä suoritetaan korotettuna 150 markalla lasta kohti kuukaudessa.

Lapsilisää suoritetaan 150 markkaa kuukaudessa lasta kohti elatusmaksun suorittaneelle elatusvelvolliselle.

2 § (Uusi)

Lapsilisä suoritetaan sen kuukauden alusta lukien, jonka kuluessa lapsi on syntynyt tai oikeus lapsilisään alkanut, sen kuukauden loppuun saakka, jonka kuluessa lapsi saavuttaa 1 §:ssä mainitun iän.

— — — — —

8 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

13 § (Uusi)

Lapsilisän määrää korotetaan samassa suhteessa kuin maan yleinen palkkataso nousee.

Lapsilisän määrän tarkistus suoritetaan puolivuositain.

Voimaantulo- ja soveltamissäännös

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1991.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 9 päivänä marraskuuta 1990

Marjatta Stenius-Kaukonen

Jarmo Wahlström